

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 10, jaargang 7, oktober 2007

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

Van de redactie

Wordt de kloof tussen arme en rijke bibliotheken groter? Hoe het antwoord ook is, op z'n minst verdienen de grote verschillen in uitgangspositie meer aandacht.

Kiezen we voor een bibliotheekbranche "van de twee snelheden" en geven we extra aandacht aan de koplopers om in de moderne samenleving dan in elk geval met *een aantal* bibliotheken nog een beetje fatsoenlijk mee kunnen te doen aan de bevordering van cultuur en informatie?

Of kiezen we voor *solidariteit* tussen rijk en arm en *gezamenlijk* optrekken, zij het langzaam, als *netwerk*, inclusief de PSO's?

Die vragen zijn niet zo maar te beantwoorden en verdienen de nodige aandacht in de discussie over de VOB-strategie. Er zijn regionale bijeenkomsten op 12 oktober (Apeldoorn), 9 november (Assen), 23 november (Eindhoven) en 7 december (Amsterdam). En: *meetokkelen* kan binnenkort ook op een digitaal forum op www.debibliotheken.nl.

Wim Keizer
8 oktober 2007

Koepelconvenantpartners overleggen nog over gelden

In de begroting van OCW is voor 2008 weer € 20 miljoen uitgetrokken voor bibliotheekvernieuwing, maar OCW bekijkt nog, gezien diverse wensen op het gebied van onderwijs, cultuur en wetenschap, of het bedrag helemaal kan blijven staan of dat er iets op moet worden ingeleverd. OCW wil in zijn algemeenheid meer aandacht besteden aan o.a. leesbevordering en de bestrijding van laaggeletterdheid.

Over de verdeling van de gelden vindt nog overleg plaats tussen OCW, IPO en VNG. De

VNG liet haar leden in een brief van 20 september 2007 weten dat de globale verdeling wel dezelfde zal blijven. Die is in 2007: € 3,4 miljoen landelijk, € 1,66 miljoen voor de Innovatiestimulans Bibliotheekvernieuwing (de ISB) en € 14,94 miljoen voor de provinciale marsrouteplannen.

De VNG meldde haar leden dat haar inzet is om voor 2008 zo veel mogelijk middelen beschikbaar te hebben voor *lokale prioriteiten*.

Landelijke thema's

Er moet nog worden gesproken over de landelijke thema's voor 2008.

ISB: mediawijsheid

Wat de ISB betreft, is basisbibliotheken gevraagd plannen in te dienen op het gebied van *mediawijsheid*. Per project is er nu een financiële ondergrens van € 100.000 om te bevorderen dat ingezet wordt op stevige en krachtige projecten.

Provincies: dezelfde prioriteiten

De provincies hoeven voor 2008 geen marsrouteplannen meer te maken. Er is nu sprake van meer eenvoud: provinciale bibliotheekplannen die inhoudelijk kunnen aansluiten bij de prioriteiten van 2007: netwerkvorming regelen conform de nota *De vrijblijvendheid voorbij*, collectiebeleid, de digitale bibliotheek, kwaliteit van dienstverlening (met certificering, cultureel ondernemerschap, marketing, HRM-beleid en BIS/benchmark) en functionele verbreding (minimaal 1 activiteit per provincie). Het Procesbureau heeft een format ("handreiking") voor een provinciaal bibliotheekplan gemaakt: de regisseurs worden goed geregisseerd. Het Procesbureau voert deze maanden in elke provincie ook de tweede ronde *voortgangsgesprekken* met de ambtenaar, in aanwezigheid van vertegenwoordigers van PDO en PSO, of, als deze samenvallen,

PDO/PSO. Bekeken wordt hoe de stand van de uitvoering van de genoemde prioriteiten is.

Manifestatie op 3 april 2008

Zoals eerder was vermeld, wordt 2008 een overgangsjaar in de bibliotheekvernieuwing. Op 3 april 2008 organiseert het Procesbureau (dat overigens formeel per 31-12-2007 al ophoudt te bestaan) een slotmanifestatie in de OBA. Daar zal het *Sociaal Cultureel Planbureau (SCP)* een *toekomstverkenning* voor het bibliotheekwezen presenteren. De Stuurgroep Bibliotheken (die ook opgeheven wordt) komt met een *eindadvies*.

De VOB zal een aantal taken van het Procesbureau overnemen. OCW is straks opdrachtgever voor de VOB voor zaken die nu nog bij het Procesbureau zitten. OCW zal zelf de provinciale bibliotheekplannen gaan toetsen, zonder inbreng van Procesbureau en Stuurgroep.

Aanpak na 2008

De VNG meldt dat in de vroege zomer van 2008 op basis van het eindadvies van de Stuurgroep bestuurlijk overleg zal plaatsvinden over de aanpak na 2008. "Wij zullen u zo spoedig mogelijk na dit overleg over de uitkomsten daarvan inlichten en u adviseren hoe u er in uw begrotingsvoorbereiding voor 2009 mee om kunt gaan. Wij wijzen u er echter nu al op dat een eventuele nieuwe verdeling van de verantwoordelijkheden tussen de verschillende overheidslagen eerst in kan gaan na de behandeling van het Subsidieplan (voorheen de Cultuurnota) in de Tweede Kamer. Deze zal pas bij de bespreking van de rijksbegroting cultuur in november 2008 plaatsvinden. Het bovenstaande kan leiden tot gefaseerde invoering van een regeling voor de toekomst".

€ 111 miljoen extra nodig, maar met nuanceringsen

In de vorige Nieuwsbrief werd gemeld dat VOB, VNG en IPO in een manifest aan de Kamercommissie voor OCW hebben gepleit voor € 111 miljoen extra voor bibliotheekwerk, op basis van onderzoeken.

Inmiddels is gebleken dat het gaat om een door bureau *Ape* (**A**arts **D**e **J**ong **W**ilms **G**oudriaan **P**ublic **E**conomics) gehouden onderzoek naar de kosten van de basisbibliotheken als ze willen voldoen aan het Richtlijnniveau (met de 5 bekende functies: Kennis en Informatie, Ontwikkeling en Educatie, Kunst en Cultuur, Lezen en Literatuur en Ontmoeting en Debat). *Ape* heeft berekend dat er op jaarbasis € 111 miljoen extra nodig is. Daarbij zijn de kosten op provinciaal en landelijk niveau buiten beschouwing gelaten.

Ape zegt dat de gezamenlijke basisbibliotheken € 665 miljoen nodig hebben als ze willen functioneren volgens de Richtlijn, n.l. € 191 miljoen voor huisvesting en € 474 miljoen voor de exploitatie (personeel en materiaal). Volgens de CBS-cijfers (over 2005) is er echter € 554 miljoen beschikbaar. Een gat dus van € 111 miljoen.

Voor huisvesting gaat het om € 85 miljoen extra en voor de exploitatie om € 26 miljoen extra.

Ape noemt de inzet van hooggekwalificeerd personeel één van de kritische succesfactoren van de bibliotheekvernieuwing. "Structurele taken die gerelateerd zijn aan de kernfuncties moeten worden vervuld door professioneel personeel".

Deel al gefinancierd

Bij de huisvesting merkt *Ape* wel op dat een deel van dit bedrag al door gemeenten wordt gefinancierd, maar dat dit niet in de CBS-cijfers zichtbaar kan worden gemaakt, omdat het vaak incidentele investeringen betreft die structurele huisvestingslasten omlaag brengen. Ook komt het voor dat bibliotheken geen marktconforme huurtarieven betalen, waarbij de gemeenten het verschil afboeken op de grondexploitatie. De kostenberekening van *Ape* is gebaseerd op normbedragen voor huisvesting, waarin dit soort effecten niet zichtbaar worden.

VNG: Rijk eerst aangewezen

Op exploitatie (personeel en materiaal) is er een tekort van € 26 miljoen. *Ape* adviseert dit op korte termijn aan te vullen.

De VNG meldt daarover in gesprek te zijn met OCW. De VNG heeft, "gelet op de forse en groeiende uitgaven van gemeenten voor het bibliotheekwerk" al bij de start van het Koepelconvenant aangegeven dat het Rijk in haar ogen de eerst aangewezen overheidslaag is voor extra investeringen.

Motie Berkelland afgewezen

Tijdens een Buitengewone Algemene Ledenvergadering van de VNG is de motie van de gemeente Berkelland (zie Nieuwsbrief augustus en september) afgewezen.

Berkelland wilde geen verlegging van de peildatum voor 30-min/30-plus. Door de verlegging van de peildatum is een aantal gemeenten gedupeerd. Het gaat om gemeenten die nog wel een bijdrage van € 0,82 per inwoner kregen uit de Ondersteuningsregeling Basisbibliotheken, maar straks geen bijdrage meer krijgen uit het Gemeentefonds, voor hetzelfde doel als de Ondersteuningsregeling (compensatie van wegvallen directievoering/administraties door PBC). De peildatum is verlegd van 1 januari 2003 naar 1 januari 2007.

Naast gedupeerde gemeenten zijn er ook *bevoorrechte* gemeenten. Dat zijn alle 30-min-gemeenten die nooit directievoering van een PBC afdanen en/of niet meedoen aan basisbibliotheekvorming en/of het instapniveau niet halen. *Alle* gemeenten met minder dan 30.000 inwoners ontvangen n.l. nog vijf jaar lang een uitkering van € 1,14 per inwoner.

In de vorige Nieuwsbrief werd al gemeld dat de VNG Overijssel en GS van Overijssel bij minister **Plasterk** van OCW hebben geprotesteerd. In die provincie zijn tussen 1 januari 2003 en 1 januari 2006 veel gemeenten heringedeeld. Een aantal kwam boven de 30.000 inwoners.

Bibliotheekbranche: kloof tussen arm en rijk

In het openbare bibliotheekwerk is een kloof tussen arm en rijk. Die kloof dreigt eerder groter dan kleiner te worden.

Dat was een belangrijke conclusie van een door ProBiblio op 18 september 2007 georganiseerd *Biebwatch-symposium* over de stand van zaken en de toekomst van de bibliotheekvernieuwing.

- Heeft het vernieuwingsproces tot nu toe aan de verwachtingen voldaan?
- Wat is er gebeurd en wat moet er nog gebeuren?
- Wat is nodig om ook het laatste deel van het traject met succes af te leggen?

Dat waren de drie vragen waar het symposium, met gespreksleider **Frénk van der Linden**, aan opgehangen was.

Drie nieuwe basisbibliotheken

Namens nieuwe basisbibliotheken spraken **Marijke van der Hoff** van *Bibliotheeknetwerk Zuid-Holland Zuidoost*, **Gerie Luijendijk** van *Bibliotheek Zuid-Hollandse Delta* en **Pauline Gmelig Meyling** van *Bibliotheek Huizen-Laren-Blaricum*.

Bibliotheek Zuid-Holland Zuidoost omvat 15 vestigingen in 13 gemeenten, met een werkgebied van 271.000 inwoners (o.a. Barendrecht, Gorinchem en Leerdam). Het gaat, behalve Gorinchem, om voormalige ProBiblio-bibliotheken. Aanvankelijk zouden ook grote bibliotheken als die van Dordrecht en Zwijndrecht meedoen, maar om allerlei redenen hebben die besloten te wachten en te kijken of ze in een later stadium kunnen aanhaken.

Veel ambitie; weinig kracht

Marijke vertelde dat haar basisbibliotheek een grote organisatie is die barst van de ambitie. Maar de bibliotheek heeft maar heel weinig innovatiekracht, er zijn gewoon te weinig handen aanwezig.

Op de vraag of het traject als mislukt kan worden beschouwd, antwoordde ze dat dit wel het geval is als de innovatiekracht niet steviger wordt. Als winst van het samengaan zag ze dat er één gemeenschappelijke beleidsagenda is ontstaan, alle gemeenten nu aan het instapniveau voldoen, witte plekken zijn ingevuld en de dienstverlening en de arbeidsorganisatie zijn verbeterd. Maar duidelijk is wel dat de nieuwe bibliotheek een optelsom is gebleven van uitvoeringsorganisaties. Marijke achtte de 0,82 euro per inwoner als compensatie voor het wegvallen van de directievoering door ProBiblio onvoldoende. Dat bij het overhevelen van deze gelden naar het gemeentefonds bovendien de peildatum is verschoven, is bij haar bibliotheek heel slecht ontvangen (ook in haar werkgebied waren enkele gemeenten na 1 januari 2003 30-plus geworden). Als grote knelpunten zag ze dat de 13 gemeenten die haar bibliotheek bekostigen niets met elkaar hebben. Ze had ook meer verwacht van de *regie* van het rijk en de provincie. De VNG zet wel een handtekening onder het Koepelconvenant, maar bindt de gemeenten niet. Ze zei dat het vaststellen van het instapniveau erg

geholpen heeft en dat ze graag meer van dergelijke maatregelen ziet. De kloof tussen arm en rijk is niet gedicht

Bondgenoten

Sprekend over bondgenoten kwam ze op de VOB, ProBiblio (de PSO) en BOZH (het PDO).

Wat de VOB betreft vond ze dat die te veel gericht is op de innovatieve koplopers in het bibliotheekwerk en te weinig aandacht heeft voor bibliotheken met haar problematiek. Bovendien komt de VOB naar haar mening met niet-goed-doordachte projecten als Schoolbieb en MOSAIC.

Over ProBiblio zei ze dat die ook in een reorganisatie en heroriëntatie zit en, gestuurd door de provincie, haar subsidie-inzet moet verleggen, wat niet direct gunstig is voor haar bibliotheek.

Ze noemde BOZH haar belangenbehartiger. Volgens haar kan de kloof tussen arm en rijk in het bibliotheekwerk alleen maar gedempt worden als er betere afspraken komen met en tussen de gemeenten. "Ik wil af van de vrijblijvendheid", zei Marijke.

Ook optelsom

Gerie Luijendijk vertelde dat Bibliotheek Zuid-Hollandse Delta (Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee) met 7 gemeenten, 9 vestigingen en 123.000 inwoners kleiner is, maar verder toch ook vooral een optelsom van uitvoeringsorganisaties. Ze herkende veel in wat Marijke meldde.

Voordelen voor de kleinere

Pauline Gmelig Meyling van Bibliotheek Huizen-Laren-Blaricum (3 gemeenten met 2 vestigingen, 62.000 inwoners) had een ander verhaal. Het samengaan heeft voordelen gebracht, vooral voor de kleinste partners, Laren en Blaricum. Veel instellingen ontdekken de bibliotheek, ze komen er achter dat activiteiten uitvoeren samen met de bibliotheek een veel groter bereik geeft. Haar wensen: een paar medewerkers extra om alle formulieren in te vullen die de *overheidsbureaucratie* met zich meebrengt. En meer middelen om te investeren in personeel, te kunnen werken aan een cultuuromslag die nodig is om meer aan innovatie te doen.

In de daaropvolgende discussie kwam de vraag aan de orde in hoeverre het aan de gemeenten ligt en in hoeverre aan de bibliotheken zelf. Kunnen ze nog meer doen

om zich beter te presenteren? Daar werd nog wel wat ruimte voor gezien, waarbij overigens de eerder genoemde vrijblijvendheid van gemeenten als belangrijk knelpunt bleef staan.

Hoe ontstaat passie?

Organisatieadviseur **Jaap Peters** (www.delimes.nl), bekend van het boek *De intensieve menshouderij* en pleidooien voor het Rijnlandse model boven het Anglo-Amerikaanse model, betoogde dat goede leiders proberen vitaliteit en energie op te wekken door bij de medewerkers een goed verhaal tussen de oren te krijgen, in plaats van te beginnen met strategieën en structuren. "De verandering is er eerder dan de strategie". Volgens Jaap ontstaat er passie bij medewerkers als ze een mooi vak kunnen uitoefenen, bij een baas die ze kunnen vertrouwen en als ze naar eigen inzicht hun taken kunnen uitoefenen. Een paar noties van hem over organiseren: de toekomst is niet kenbaar, dus is het de vraag hoe maakbaar de bibliotheekvernieuwing eigenlijk is. En: mensen willen wel veranderen, maar niet veranderd worden. Als belangrijke, negatieve trend van het Anglo-Amerikaanse organiseren noemde hij de 20/80-regel: het aantal mensen in het primaire proces bedraagt nog maar 20%, terwijl er 80% in de ondersteuning zit. "Er zitten veel te veel dure mensen in de back office". Het gevolg is steeds meer centralisatie en standaardisatie, zoals bij *MacDonalds*, een restaurant waar overigens geen kok te vinden is. Een ander verschijnsel is de privatisering en de marktwerking, die niet de beloofde verbeteringen brengen. Het verschil tussen *managen* en *goed organiseren* is volgens hem dat bij het eerste alles gepland gaat, van boven naar beneden, terwijl het bij het tweede juist gaat om het organiseren van wat er spontaan al bij de medewerkers aanwezig is. Waarderen van vakmanschap van de mensen, er voor zorgen dat ze zelf hun bijdrage leveren, aan de hand van een goed verhaal waar we voor staan en waar iedereen enthousiast over is.

Discussiepanel

Aan het eind van de middag was er een discussiepanel van de sprekers met **Wim Kamerman** (Procesbureau) en **Jan-Ewout van der Putten** (VOB) erbij. Wat hebben die er van opgestoken?

Wim meldde dat de bibliotheekvernieuwing noodzakelijk is om te kunnen blijven voorzien in de behoefte aan informatie, opinievorming, cultuur en kennis.

Jan-Ewout vond dat we het geloof moeten uitdragen dat het waanzinnig belangrijk is wat we doen. "Eerst een goed verhaal houden, dan komt het geld er ook wel". Wat de verhalen uit Zuid-Holland betreft, vond hij het typische verhalen van *donutvorming* (samenklontering van voormalige PBC-bibliotheken zonder een of meer grote, zelfstandige bibliotheken erbij). "Zij staan nog maar aan het begin. Maar ze hebben met heel weinig toch al veel bereikt". Pauline Gmelig Meyling pleitte voor één duidelijke strategie voor alle bibliotheken, een duidelijke lijn die je overal kunt uitdragen (ondanks gemeentelijke verschillen die er zijn).

Actiepunten

Op de vraag van Frénk van der Linden welke actiepunten de middag nou opleverde, kwam Marijke van der Hoff met: de digitale bibliotheek centraal aanpakken, de fysieke bibliotheek lokaal en de facilitaire diensten centraal.

Gerie Luijendijk zag graag meer projecten zoals *Nederland leest*.

Jan-Ewout riep op mee te doen aan de door het VOB-bestuur geplande sessies over de *gezamenlijke strategie* van de openbare bibliotheekbranche. "Ik hoop dat we volgend jaar alle neuzen dezelfde kant op hebben". Hij zei de middag meer motiverend en inspirerend te hebben gevonden dan hij eerst had gedacht en dat het verhaal van Jaap Peters hem door elkaar geschud had. Als risico van de kloof tussen arm en rijk zag hij dat de grootste bibliotheken, de koplopers, het beeld gaan bepalen.

Buchmesse-directeur: een uur per dag een boek lezen

Onder het kopje "Buchmesse Frankfurt wordt weer politieker" stond zaterdag 22 september in *NRC Handelsblad* de volgende uitspraak van Buchmesse-directeur **Jürgen Boos**: "We moeten mensen zo ver zien te krijgen dat ze per dag pakweg een uur lang geconcentreerd en met plezier een boek lezen".

De *post* die ik hiervan maakte op Bibliotheek 2.0 leverde weinig bijval op van leden van

deze *internetcommunity*: het nut en het plezier van lezen van papieren teksten wordt sterk betwijfeld. Er bestaat een voorkeur voor internet.

Commentaar

Zoek&boek mag wat kosten; kwaliteit dan wel *harde eis*

Een digitaal middel om mensen meer en makkelijker aan het lezen van boeken te krijgen is Zoek&boek.

Zal Zoek&boek een succes worden?

Minstens drie dingen baren zorgen:

- "De versnippering van het bibliotheekwerk, met als gevolg een niet overal geschikte technische infrastructuur, heeft er toe geleid dat een landelijke implementatie en dekking tot nu toe ontbreekt. En de fors uiteenlopende tarieven, als gevolg van de lokale autonomie, zullen niet bevorderlijk zijn voor het gebruik. Het is het jammer dat deze omstandigheden afbreuk doen aan de kracht van wat als een mooie service aan het publiek is bedoeld", concludeerde **Erna Slangen** in haar artikel "Lokale tarieven rem op gebruik Zoek&boek?" in BibliotheekBlad 19/2007.
- In de vorige Nieuwsbrief vertelde **André Brouwer** dat hij voor een aantal titels beter en sneller bij *Bol.com* terecht kon dan bij de openbare bibliotheek. Bibliotheken zijn *vraaggericht* geworden, "klassieke werken worden zonder pardon afgeschreven".
- In een in opdracht van BOZH in 2005 door **Paul van Royen** uitgevoerd vooronderzoek naar wat toen nog *Landelijk lenen* heette, staat dat het aantal IBL-aanvragen maar *een fractie* bedraagt van het aantal uitleningen. Conclusies van het onderzoek waren dat er onvoldoende marktonderzoek is gedaan naar de concrete behoefte en dat de inspanningen die nodig zijn om Landelijk lenen tot een succes te maken niet in verhouding staan tot het "rendement". Waarbij hij wel opmerkte dat je mag vinden dat het *kwantitatieve* element van ondergeschikt belang is aan het *kwalitatieve*.

Met dat laatste kan ik het eens zijn, waarbij ik het *niettemin* wel van belang acht precies te weten wat de kosten per aanvraag zijn. In het

verleden is al eens berekend dat de kosten van het IBL zo hoog waren dat de bibliotheek goedkoper elke aanvrager 40 gulden mee had kunnen geven om het boek zelf maar in de boekwinkel te kopen. *Maar*, zeggen we dan, bibliotheken hebben ook titels die boekhandels niet meer hebben. Ja, dat zeggen we. Maar is het ook zo? Het verhaal van André Brouwer zet daar op z'n minst vraagtekens bij. Alleen als bibliotheken aanzienlijk beter en efficiënter dan de (internet-)boekhandel in aanvragen voor zowel nieuwe als oude titels kunnen voorzien, gaat het kwalitatieve element van Van Royen op en mag zo'n service het nodige overheidsgeld kosten.

Wat de technische kant betreft, begrijp ik dat Zoek&boek, afgezien van WSF, niet provincieoverschrijdend is. Maar in Noord- en Zuid-Holland kan elke titel die in het provincieoverschrijdende automatiseringssysteem van ProBiblio zit aangevraagd worden. Een gebruiker uit Alkmaar kan ook titels uit Zoetermeer laten komen en omgekeerd. Het is natuurlijk mal dat het dan in Zoek&boek weer niet kan.

WK

Opinie - web 2.0

Wat vinden we van Bibliotheek 2.0?

In de vorige *Nieuwsbrief* riep ik op eens een kijkje te nemen op *Bibliotheek 2.0* (bibliotheek20.ning.com/) en zich, als het wat lijkt, aan te melden en als deelnemer mee te tokkelen.

Het aantal deelnemers is, ook door andere publicaties, al weer flink groter geworden.

Ik riep ook op verslag te doen van de bevindingen.

Eén reactie

Dat leverde tot nu toe één reactie op: van **Natalie Hensen**, Bibliotheek Leidschendam-Voorburg.

Zij liet weten:

“Ik vind het een uitstekend nieuw medium waarop het iedereen vrij staat zijn mening te geven, zonder dat hij/zij wordt beoordeeld op wie hij/zij is en wat hij/zij doet in het dagelijks

leven (je kunt namelijk (semi-)anoniem blijven als je dat wilt). Het mooie vind ik dat er een multidisciplinair gezelschap zit en dus niet alleen mensen uit openbare bibliotheken en ook niet alleen uit Nederland. Er ontstaan zo interessante en serieuze discussies, naast af en toe ludiekere onderwerpen. Het zou mooi zijn als er op landelijk strategisch niveau ook wat mee gedaan zou worden, maar dat is volgens mij nog maar een kwestie van tijd.

Ik ben overigens ook wel benieuwd naar j'ouw bevindingen! Maar die lees ik vast wel in het volgende nummer... “

Mijn ervaringen

Ik ben tot nu toe zeker niet negatief. Voor een deel functioneert deze site zoals ik verwacht had (en ten dele net als bij oude media):

- vrij weinig echt actieve deelnemers;
- vrij weinig echt goede, diepgaande discussies;
- heel weinig directeuren deelnemer (de macht schuwt openbaarheid);
- verleiding om (soms te) snel te reageren (*de bijdrage verscheen al weer 38 seconden, of 46 minuten, of 5 uren of zelfs 1 dag geleden, tjongejonge, wat lang al weer*);
- soms irritante (sterk bevooroordeelde), maar veel vaker leuke reacties;
- zodra een bijdrage niet meer op de *homepage* te zien is en als het ware onder de onderkant van het beginscherm verdwenen is, een drastische daling van het aantal reacties;
- wat mij persoonlijk niet zo bevalt zijn de (semi-)anonieme deelnemers, met name als ik zelf de reagerenden niet ken. Daar krijg ik geen *community-gevoel* bij;
- Het gedoe met kiezen van *friends* en uitgekozen worden als *friend* vind ik typisch Amerikaanse flauwekul;
- Bibliotheek 2.0 is een mooie plek om reclame te maken voor de *Nieuwsbrief*;
- Bibliotheek 2.0 is ook een bron van inspiratie voor ideeën voor *Nieuwsbrief-artikelen*.

Kortom, overwegend positief, waarbij ik nog steeds de in de vorige *Nieuwsbrief* geciteerde wijze woorden van **Steve Stevaert** kan aanbevelen: neem rustig de tijd om na te denken voor je iets bijdraagt. En verder: kies gewoon de papieren of digitale media die je zelf het beste bevallen, doe niet modern alleen maar om modern te willen zijn. En denk ook niet dat er met

nieuwe middelen meteen een nieuwe, betere mens is opgestaan.

Ik vind sommige (herhaal: sommige) bloggers een tikje overgevoelig als je zegt dat er behalve voordelen ook nadelen zitten aan digitale informatie. Een probleem is, hoe goed een blog ook kan zijn, dat er duizenden andere ook goed zijn en dat geen mens in staat is ze allemaal te volgen.

Het gepraat van sommigen over papieren media als *dode boom* getuigt naar mijn smaak van minachting voor de traditionele kennis en cultuur. Verwerving van kennis en cultuur vereisen rust, aandacht en concentratie, dat staat voor mij voorop, en ieder moet zelf maar ervaren welke plek en welke media het beste aan die eisen kunnen voldoen.

Web 2.0 en openbare bibliotheek

En wat de (mogelijke) betekenis van *Web 2.0* voor de bibliotheek betreft: daarover lopen ook op Bibliotheek 2.0 de meningen uiteen.

Goed lezen onmisbare basis

Zelf vind ik dat de openbare bibliotheek moet inzien dat *goed kunnen lezen* nog steeds de onmisbare basis is voor elke andere vorm van kennisverwerving, ook langs digitale weg.

In een artikel in *NRC Handelsblad* van 8 september 2007 met de kop *Lezen is niet leuk genoeg* over de activiteiten van de *Stichting Lezen & Schrijven* werd er op gewezen dat scholen veel te weinig met kerntaken bezig zijn, omdat er een grote druk is om aan van alles en nog wat mee te doen (kinderopvang, buurtfeesten, sociaal-emotionele ontwikkeling). "De kerntaak, het overdragen van kennis, is in verdrukking gekomen".

En over de didactische verwaarlozing die plaatsvindt: "Het besef van vakmanschap is uit de mode geraakt. Alles op school moet leuk en gezellig zijn. Lezen wordt niet langer gezien al de basis van alle andere kennis, het is een van de vele vakgebiedjes geworden".

"Ook ouders laten het erbij zitten, ze denken dat hun kind zich wel ontwikkelt dankzij de televisie en de computer. Dat geldt niet alleen in achterstandsgezinnen. Ook bij hoogopgeleiden met een drukke baan zie je dat ze 's avonds geen zin meer hebben om voor te lezen".

Laat ook de openbare bibliotheek haar kerntaken niet verwaarlozen, volgens mij ligt het echte belang van de openbare bibliotheek heel dicht aan tegen het belang van goed onderwijs. Ook de bibliotheek moet niet primair *leuk en gezellig* zijn, maar mede zorgen dat burgers goed geïnformeerd zijn over voor de samenleving van belang zijnde onderwerpen. Dat staat voorop. En als het dan *ook nog leuk*, modern en met web-2.0-toepassingen kan, is dat mooi meegenomen.

WK

Opinie - een toekomstbeeld **Razendsnelle ontwikkelingen gaan steeds razendsneller: de ugl komt er aan**

De ontwikkelingen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie die nu al zo'n tien jaar razendsnel geschieden, gaan steeds razendsneller. Er is op dit gebied sprake van een soort *halveringstijd* van de bruikbaarheid van innovaties: eerst nog tien jaar, toen vijf jaar, daarna 2,5 jaar, 15 maanden, 7,5 maand en zo worden we op een mooie ochtend om 6 uur wakker.

Wat die ochtend om 6 uur nog supermodern is, zal de volgende dag om 6 uur, dus 24 uur later, reeds verouderd zijn.

De uitvinding van die volgende dag 6 uur zal om 18.00 uur van die avond achterhaald zijn. De innovatie van 18.00 uur zal om 24 uur (0.00 uur) oud nieuws zijn.

En dan gaat het werkelijk in razend tempo steeds razendsneller.

Tot 6 uur

Wat die middernacht wordt uitgevonden, is tegen 3 uur 's ochtends verouderd.

Wat 3 uur wordt bedacht, is ca. half vijf achterhaald.

Wat 4 uur 30 uur als nieuw wordt omarmd, is kwart over vijf aan het einde van z'n levenscyclus

Wat 5 uur 15 is verzonnen, zal 5 uur 37 (en 30 seconden) aan zijn eind zijn.

De uitvinding van 5 uur 37 zal nog voor 5 uur 49 vervangen zijn door iets nieuws.

Wat een tiental seconden na 5 uur 48 wordt bedacht, zal 5 uur 54 achterhaald zijn.

De uitvinding van 5 uur 54 uur is 5 uur 56 verouderd.

De uitvinding van 5 uur 56 is om 5 uur 57 verouderd.

De uitvinding van 5 uur 57 is voor 5 u 58 verouderd.

Er zullen voor 6 uur nog heel wat nieuwe uitvindingen gedaan worden, maar hun bestaansduur is steeds korter en is ook niet meer in tijd boven een minuut en even later zelfs boven een seconde uit te drukken

En wat er die ochtend om 6 uur wordt uitgevonden is *meteen* achterhaald. Razendsneller kan het niet meer.

Mensen beter geïnformeerd

We zien nu al dat de communicatie tussen mensen dankzij web 2.0 *steeds beter* verloopt en dat de mensen ook *steeds beter* geïnformeerd zijn.

In de discussie tussen **Andrew Keen** (*The cult of the amateur*) (andrewkeen.typepad.com/) en **David Weinberger** (*Everything is miscellaneous*) (www.everythingismiscellaneous.com/) heeft Keen natuurlijk ongelijk. Keen grijpt terug op verouderde ideeën omtrent kennisvermeerdering. In zijn wereldbeeld spelen *experts* nog een rol. Hij ziet bloggers als *typende apen* die alleen de middelmaat verspreiden ("Masse statt Klasse"). Weinberger ziet scherper hoe de toekomst er uit zal zien: alles is op ontelbare manieren combineerbaar en koppelbaar, er is geen hiërarchie meer. De *generatie-Einstein* komt eraan.

Iets er tussen

Het nadeel van elke vorm van informatie-overdracht tot nu toe is dat er steeds iets tussen de gedachten van een ander en mijn eigen gedachten zit. En omgekeerd. Gedachten moeten omgezet worden in spraak of tekens (hiërogliefen, spijkerschrift, letters, filmpjes). Die moeten ergens op genoteerd of vastgelegd worden (dode boom, een beeldscherm) en worden overgebracht (krantenbezorger, boekwinkel, bibliotheek, adsl-verbinding). En dan weer ontcijferd en geïnterpreteerd worden en in de hersenen worden opgenomen.

Kortom, tal van (te smalle) kanalen en belemmeringen die misverstanden kunnen veroorzaken.

Ieder medium vertekent de boodschap, maar ook in ons hoofd (de verbinding ogen-hersenen, oren-hersenen, neus-hersenen of hart-hersenen (intuïtie) kan er nog van alles misgaan. Bovendien is de menselijke

capaciteit om op die manier informatie op te nemen heel beperkt. *Er ontgaat ons werkelijk van alles.*

Minder schakels; interactie

De digitale revolutie was al wel een belangrijke vooruitgang ten opzichte van de wereld van *dode boom*: er zitten minder schakels in de keten zender-ontvanger en er is veel meer sprake van directe terugkoppeling ontvanger-zender (de ontvanger wordt zender en de zender ontvanger, etc., kortom het interactieve web 2.0). Dus ook minder punten waar het fout kan gaan. Veel bibliothecarissen zien het nog niet in, maar de taak van de bibliotheek op het gebied van serieuze informatieoverdracht is al volstrekt overbodig geworden. Die van de boekwinkel en de krantenbezorger ook trouwens.

Omzetten

Waar we nu in rap tempo naar toe gaan is een nieuw soort gsm, de ugl, de *universele gedachtenlezer* die aan het hoofd is vastgegroeid en die gedachten van een ander meteen omzet in je eigen gedachten en ze daarmee verrijkt. En omgekeerd. Dit is tevens ook het logische einde van het nobele streven van UAP (de *Universal Availability of Publications*) uit het papieren tijdperk.

Twee revoluties

Sinds **Fortuyn** mogen we *meteen* zeggen (en opschrijven, intikken) wat we denken. Dat was al een belangrijke revolutie.

Veel revolutionairder is echter de gedachte dat het denken en waarnemen van iedereen *even waardevol* is. Het denken en waarnemen is gedemocratiseerd. Wat een journalist ziet, ruikt, voelt of intuïtief snapt en dus denkt en dus opschrijft is absoluut niet van meer waarde dan wat ieder mens denkt. En een wetenschapper weet het heus niet beter dan een willekeurige burger.

Rationalisme en empirisme

Wat is waarheid? Het resultaat van de combinatie van *rationalisme* en *empirisme*. Je kunt iets zien (horen, voelen, ruiken), maar misleid worden. Logisch denken corrigeert dat. Daar is het rationalisme goed voor.

Maar je kunt ook iets denken wat niet waar is. Het doen van waarnemingen corrigeert dat. Daar is het empirisme goed voor. De

juiste combinatie van empirisme en rationalisme (waarnemingen die gecorrigeerd worden door denkkraft en denkkraft die gecorrigeerd wordt door waarnemingen) levert de waarheid op, althans *een* waarheid waar we het allemaal over eens kunnen zijn. Met een beetje oefening (de gewone oude wijsheid + de nieuwe mediawijsheid!) moet iedereen die juiste combinatie kunnen toepassen. Wij kunnen allemaal even slim of dom zijn. We kunnen allemaal *onze* waarheid even goed kennen, over welk onderwerp dan ook. En onze waarheid over iets kennen betekent: *optimaal geïnformeerd zijn*.

Snelle communicatie

Het komt er nu nog op aan onmiddellijk de gedachten (gebaseerd op waarnemingen en intuïtie) (dus: de zuivere informatie) optimaal met elkaar te delen (snelle communicatie). En dat maakt de ugl mogelijk. De ugl is vastgegroeid aan ieders hoofd. De gedachten van de één gaan met het minst mogelijke aantal tussenschakels meteen onderdeel uitmaken van de gedachten van de ander. Je kunt kiezen of je de gedachten van alle mensen tegelijk wilt opnemen of stuk voor stuk. Maar het resultaat is één grote *gedachtenwolk*: iedereen is even goed geïnformeerd over alles. Alle beslissingen zijn volkomen rationeel geworden, *niets gebeurt er meer uit irrationele aandriften*.

Nostalgie

Papieren media en alles wat daarop gebaseerd was aan distributie en handling (zoals boekwinkels, bibliotheken, krantenbezorgers) waren in feite al lang overbodig geworden. Dat ze hier en daar nog bestonden, was te danken aan dezelfde *irreële nostalgie* die mensen bij verkiezingen terug liet verlangen naar het rode potlood plus stembiljet in plaats van de stemcomputer, of de strippenkaart in plaats van de ov-chipkaart.

Ook internet overbodig

Maar ook het internet (eigenlijk een metamedium) en zijn varianten web 2.0, web 3.0, web 4.0 etc. raken met de komst van de ugl overbodig: geen toetsenborden en beeldschermen meer, geen fysieke schakels tussen de gedachte van de een en die van de ander. De voortgaande miniaturisering en de vergroting van de processorkracht maken het mogelijk alles onder te brengen in de nieuwe ugl: fysiek en geestelijk onlosmakelijk

onderdeel van de nieuwe mens, de *homo universalis digitalis*...

Zou het waar (kunnen) zijn?
Zo ja, willen we het?

WK

(Verscheen ook in Forum op bibliotheek20.ning.com/, met enkele reacties)

Opinie C. Wiersma - "De bibliotheek anders bekeken"

Roomse heisa

Tussen *Pinksteren* en *Maria Hemelvaart* kwam de publicatie "De bibliotheek anders bekeken 2" beschikbaar. Mooi vormgegeven, vaardig opgeschreven, gerenommeerde namen hebben er aan meegewerkt. Het resultaat is ergerniswekkend.

Idealen

De openbare bibliotheek is verbonden met Vrijheid, Verlichting, Verheffing en Vooruitgang. De democratische rechtsstaat, goed onderwijs, de vrije pers en de openbare bibliotheek ontleen hun betekenis aan deze idealen. De denkende, kritische en kiezende mens is het doel en ijkpunt. Die geest verwacht ik in het denken over de toekomst van de bibliotheek. Maar het stuk leest als de column van een gehuwde priester in het parochieblaadje.

Druk

De functie van de bibliotheek staat onder druk door snelle maatschappelijke ontwikkelingen. Die op het gebied van informatie en vrije tijd zijn voor de bibliotheek het meest pregnant. Hoe komen burgers aan hun informatie in de tijd van de onbepaalde toegang tot internet, de talloze publieke en commerciële televisiezenders en de gratis kranten. Wat is de positie ten opzichte van de veranderingen in het onderwijs, in de algemene belangstelling en culturele oriëntatie, in de vrijetijdsbesteding. Veert de bibliotheek meer of minder enthousiast mee, of geeft ze tegengas?

Informatie en analyse

De noodzaak om de bibliotheek opnieuw te bekijken in het licht van die ontwikkelingen is evident. Maar je zou van de landelijke

brancheorganisatie mogen verwachten dat anders gekeken wordt op basis van informatie en analyse. Hoe zien de ontwikkelingen er uit, wat betekenen ze voor de openbare bibliotheek, op welke maatschappelijke problemen kan de bibliotheek een antwoord hebben? Wat zijn dan de sterke en zwakke punten van de bibliotheek, wat is in de nieuwe context de maatschappelijke functie en welke strategie moet je daarvoor volgen?

Rationeel proces nodig

Een degelijke analyse en een krachtige strategie, daar mogen wij op rekenen. Een rationeel proces, met een resultaat dat ook begrijpelijk is voor hen die er niet aan hebben deelgenomen. Waarmee je je ook buiten de VOB-ledenvergaderingen kunt vertonen. Dat je kunt uitreiken als je een geïnteresseerde buitenstaander wilt informeren over de openbare bibliotheek.

Maar wat krijgen wij?

Een zoektocht naar de ziel van de bibliotheek, waarvoor men in kloosters en kapellen mediteert, kerktorens beklimt, kaarsen brandt en bedevaarttochten onderneemt - de bedevaart naar Lourdes (met veel ziekenverzorgers) kan zo niet lang meer op zich laten wachten. Een hoop *Roomse heisa*. En dat alles in een gewijde en serene sfeer, vanzelf.

Nat stuk zeep

Door al die wijding en zingeving is het stuk onmogelijk samen te vatten. Ik heb werkelijk niet kunnen achterhalen wat de schrijvers waarnemen, willen of bedoelen. Het is als met een nat stuk zeep in een dampige douchecel: hoe steviger je het aangrijpt, hoe verder het wegglijpt.

Waarnemingen, vragen en antwoorden lopen hopeloos door elkaar. Alles is door anderen eerder, pregnanter en vooral ook systematischer geformuleerd. De oplossingen zijn open deuren, gemeenplaatsen en bezwingingen. En dat alles in formuleringen die veeleer beelden en gevoelens moeten oproepen dan dat ze de kritische lezer duidelijk willen maken wat er wordt bedoeld.

Processieverbod

Oud-president **Reagan** liet zich adviseren door astrologen, maar ik vind dat serieuze zaken (en zowel de Verenigde Staten van Amerika als de openbare bibliotheek

beschouw ik als zodanig) een rationele benadering verdienen. Wil het bestuur van de VOB daarom voor het verenigingsbureau een processieverbod instellen?

Chris Wiersma,
directeur Bibliotheek Almere

(Verscheen ook in BibliotheekBlad 18/2007)

Rectificatie

In het artikel over Drenthe in de vorige Nieuwsbrief was sprake van de *komende* omvorming van de PBC Drenthe en het kiezen van een nieuwe naam: Biblionet Drenthe.

De PBC Drenthe functioneert sinds 1 januari 2007 volgens de beschreven structuur. De nieuwe naam wordt al gebruikt. De officiële invoering zal plaatsvinden op 1 januari 2008.

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: Biblionet Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD)

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren, www.directeuren.net.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u mij op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient meer discussie in het openbaar. Reacties worden geplaatst als voornaam, achternaam en (indien aanwezig) functie vermeld worden. Ze kunnen worden gemaild aan wkeizer@soobbozh.nl.